

Puolustusvaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi puolustusvoimista annetun lain 37 §:n, Maanpuolustuskorkeakoulusta annetun lain 16 §:n ja rajavartiolaitoksen hallinnosta annetun lain 10 ja 26 §:n muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi puolustusvoimista annetun lain 37 §:n, Maanpuolustuskorkeakoulusta annetun lain 16 §:n ja rajavartiolaitoksen hallinnosta annetun lain 10 ja 26 §:n muuttamisesta (HE 252/2018 vp). Asia on saapunut puolustusvaliokuntaan mietinnön antamista varten. Asia on lisäksi lähetetty perustuslakivaliokuntaan ja hallintovaliokuntaan lausunnon antamista varten.

Lausunnot

Asiasta on annettu seuraavat lausunnot:

- perustuslakivaliokunta PeVL 61/2018 vp
- hallintovaliokunta HaVL 41/2018 vp

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- vanhempi hallitussihteeri Jenni Herrala, puolustusministeriö
- lainsäädäntöneuvos Timo Makkonen, oikeusministeriö
- hallitussihteeri Anna Gau, valtiovarainministeriö
- valtioneuvoston oikeuskansleri Tuomas Pöysti, oikeuskanslerinvirasto
- vanhempi oikeusasiamiehensihteeri Kristian Holman, Eduskunnan oikeusasiamiehen kanslia
- oikeudellinen neuvonantaja Päivi Pietarinen, Tasavallan presidentin kanslia
- komentopäällikkö, prikaatikenraali Kim Mattsson, Pääesikunta
- tiedusteluosaston apulaisosastopäällikkö, eversti Pekka Turunen, Pääesikunta
- rajavartioylitarkastaja Pertti Normia, Rajavartiolaitos
- poliisiylitarkastaja Jorma Laitinen, Poliisihallitus
- osastopäällikkö Ilkka Hanski, suojelupoliisi
- toimistopäällikkö Rainer Hiltunen, Yhdenvertaisuusvaltuutetun toimisto
- johtaja Timo Salovaara, Väestörekisterikeskus
- puheenjohtaja Ville Viita, Upseeriliitto ry
- puheenjohtaja Jyrki Lukkarinen, Päällystöliitto ry
- puheenjohtaja Jyrki Surkka, Aliupseeriliitto ry

Valiokunnan mietintö PuVM 7/2018 vp

- puheenjohtaja Mikko Halkilahti, Suomen Reserviupseeriliitto ry
- varapuheenjohtaja Ismo Nöjd, Reserviläisliitto ry
- pääsihteeri Kaarina Suhonen, Naisten Valmiusliitto ry

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- keskusrikospoliisi

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi puolustusvoimista annettua lakia siten, että Puolustusvoimien sotilasvirkaan voidaan nimittää vain henkilö, jolla ei ole sellaista toisen valtion kansalaisuutta tai muuta turvallisuusselvityslaisissa tarkoitettua ulkomaansidonnaisuutta, joka voi vaarantaa valtion turvallisuutta, yleistä turvallisuutta, maanpuolustusta tai Suomen kansainvälisiä suhteita taikka palvelusturvallisuutta Puolustusvoimissa.

Maanpuolustuskorkeakoulusta annettua lakia muutetaan siten, että upseerin virkaan johtaviin opintoihin edellytetään, että valittavalla henkilöllä ei ole sellaista toisen valtion kansalaisuutta tai muuta turvallisuusselvityslaisissa tarkoitettua ulkomaansidonnaisuutta, joka voi vaarantaa valtion turvallisuutta, yleistä turvallisuutta, maanpuolustusta tai Suomen kansainvälisiä suhteita taikka palvelusturvallisuutta Puolustusvoimien tai Rajavartiolaitoksessa.

Vastaavat muutokset tehdään Rajavartiolaitoksen hallinnosta annettuun lakiin Rajavartiolaitoksen sotilasviran ja rajavartijan peruskurssille valittavien opiskelijoiden osalta.

Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan vuoden 2019 aikana. Siirtymäsäännöksissä säädetään sotilasvirkaan nimitetystä tai upseerin virkaan tai rajavartijan peruskurssille opiskelemaan valitusta, opintoja suorittavasta tai opinnot suorittaneesta. Heihin sovelletaan tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

VALIOKUNNAN YLEISPERUSTELUT

Yleisarvio hallituksen esityksestä

Hallituksen esityksessä ehdotetaan, että Puolustusvoimien sotilasvirkaan voidaan nimittää vain henkilö, jolla ei ole sellaista toisen valtion kansalaisuutta tai muuta turvallisuusselvityslaisissa (726/2014) tarkoitettua ulkomaansidonnaisuutta, joka voi vaarantaa valtion turvallisuutta, yleistä turvallisuutta, maanpuolustusta tai Suomen kansainvälisiä suhteita taikka palvelusturvallisuutta Puolustusvoimissa. Vastaava muutos tehdään upseerin virkaan johtaviin opintoihin valittavien henkilöiden sekä Rajavartiolaitoksen sotilasviran ja rajavartijan peruskurssille valittavien opiskelijoiden osalta.

Hallituksen esityksen perusteluista käy ilmi (s. 15—18), että valmisteluvaiheessa hallituksen esitys oli tarkoitus laatia siten, että Puolustusvoimien sotilasvirkaan voidaan valita vain Suomen kansalainen, jolla ei ole muun valtion kansalaisuutta. Säännökseen liittyi mahdollisuus myöntää

Valiokunnan mietintö PuVM 7/2018 vp

hakijalle erivapaus. Lausuntokierroksen jälkeen valmistelua päädyttiin jatkamaan siltä pohjalta, että monikansalaisuuden/kaksoiskansalaisuuden kategorisen kiellon ja erivapausmahdollisuuden sijaan sotilasviran kelpoisuusvaatimuksia muokattiin. Esityksen mukaan henkilöllä ei saa olla sellaista toisen valtion kansalaisuutta tai muuta turvallisuusselvityslain 3 §:n 1 momentin 9 a kohdassa tarkoitettua ulkomaansidonnaisuutta, joka voi vaarantaa valtion turvallisuutta, yleistä turvallisuutta, maanpuolustusta tai Suomen kansainvälisiä suhteita tai palvelusturvallisuutta. Tämä vaatimus koskee sekä Puolustusvoimien että Rajavartiolaitoksen sotilasvirkoja. Sama vaatimus asetetaan Maanpuolustuskorkeakoulun opiskelijavalintoihin sekä rajavartijan peruskurssille hyväksymiselle.

Puolustusvaliokunta pitää nyt ehdotettua sääntelymallia alkuperäistä esitystä huomattavasti parempana vaihtoehtona. Valiokunta viittaa tässä yhteydessä hallintovaliokunnan lausuntoon (HaVL 41/2018 vp). Lausunnossa tuodaan esiin, että myös hallintovaliokunnan käsittelyssä aiemmin olleessa valtion virkamieslain ja turvallisuusselvityslain muuttamista koskeneessa hallituksen esityksessä (HaVM 23/2017 vp — HE 70/2017 vp) päädyttiin ratkaisuun, jossa ulkomaansidonnaisuuksiin liittyviä turvallisuuskysymyksiä tarkastellaan kansalaisuuskysymystä yleisemmin muun muassa sen vuoksi, että mainitun kaltaiseen sääntelyyn olisi sisällynyt eräitä ongelmia perustuslain yhdenvertaisuus- ja syrjintäsääntelyn kannalta. Puolustusvaliokunta toteaa, että perustuslaissa säädetään ihmisten yhdenvertaisuudesta ja syrjinnän kiellosta. Perustuslain mukaan ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan muun muassa alkuperän tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella (perustuslain 6 §:n 2 momentti).

Hallituksen esityksen ja saamansa selvityksen perusteella puolustusvaliokunta puoltaa esitykseen sisältyvien lakiehdotusten hyväksymistä tästä mietinnöstä ilmenevin huomautuksin. Puolustusvaliokunta pitää erittäin hyvänä ja tarpeellisena sitä, että Puolustusvoimien ja Rajavartiolaitoksen sotilasvirkojen kelpoisuusvaatimuksista säädellään samalla tavalla, sillä upseerit käyvät saman Maanpuolustuskorkeakoulun ja valikoituvat Puolustusvoimien tai Rajavartiolaitoksen tehtäviin ensimmäisen opiskeluvuotensa lopussa.

Perustuslakivaliokunta on antanut hallituksen esityksestä lausunnon (PeVL 61/2018 vp). Lausunnossa todetaan, että lakiehdotukset voidaan käsitellä tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä.

Puolustusvoimien virkojen ja tehtävien kelpoisuusvaatimukset

Hallituksen esityksen 1. lakiehdotuksen 37 §:n (Puolustusvoimien virkojen ja tehtävien kelpoisuusvaatimukset) perusteluissa tuodaan esiin, että kansalaisuutta koskevat tiedot eivät ole sotilasvirkaan nimittämistä harkittaessa painoarvoltaan aina samanlaisia. Luotettavuuden arvioinnissa olennaista on se, onko todennäköistä, että ulkomaansidonnaisuus voi altistaa selvityksen kohteen epäasialliselle vaikuttamiselle. Kaksoiskansalaisuuden merkitys voi siis vaihdella sen mukaan, minkä valtion kansalaisuudesta on kysymys.

Pykälän perusteluissa tuodaan myös esiin (s. 19), että Euroopan unionin turvallisuussäännöissä edellytetyn ulkomaansidonnaisuuksien selvittämisen ulkopuolelle jätetään muiden EU-maiden kansalaisuudet. Tämä lähtökohta tulee pääsääntöisesti ottaa huomioon myös harkittaessa kelpoisuutta sotilasvirkaan. Perustelujen mukaan on muutoinkin selvää, että tilanteissa, joissa henkilön toinen kansalaisuus on sellaisen valtion kansalaisuus, joka on demokraattinen oikeusvaltio, kak-

Valiokunnan mietintö PuVM 7/2018 vp

soiskansalaisuudella yksistään ei yleensä ole merkitystä. Sen sijaan merkitystä voi olla sillä, tunnustaako toinen valtio kaksoiskansalaisuuden vai ei. Lisäksi arvioitavaksi tulee se, millaisia sellaisia velvoitteita toisen valtion kansalaisuudesta aiheutuu, jotka voivat olla ristiriidassa selvityksen kohteen tehtävien kanssa Suomessa.

Turvallisuusselvityslaki

Turvallisuusselvityslain (726/2014) 1 §:n mukaan lain tarkoituksena on parantaa mahdollisuuksia ennakolta ehkäistä toimintaa, joka voi vahingoittaa valtion turvallisuutta, maanpuolustusta, Suomen kansainvälisiä suhteita, yleistä turvallisuutta tai muuta niihin verrattavaa yleistä etua taikka erittäin merkittävää yksityistä taloudellista etua taikka edellä tarkoitettujen etujen suojaamiseksi toteutettavia turvallisuusjärjestelyjä.

Turvallisuusselvitysmenettely voi koskea sekä henkilöitä (henkilöturvallisuusselvitys) että yrityksiä (yritysturvallisuusselvitys). Turvallisuusselvityksen laatii Suojelupoliisi ja Puolustusvoimien tehtäviin hakeutuvista Pääesikunta. Henkilöturvallisuusselvityksen laatimista hakee tavallisimmin viranomainen tai yritys, joka on valitsemassa henkilöä palvelussuhteeseen. Sotilasvirkaan valittavista sekä Maanpuolustuskorkeakoulussa ja raja- ja merivartiokoulussa opiskelevista tehdään turvallisuusselvityslain mukainen henkilöturvallisuusselvitys. Yleisenä edellytyksenä turvallisuusselvityksen tekemiselle on, että selvityksen kohde on antanut siihen suostumuksensa (5 §). Turvallisuusselvitys ei sido sitä, jonka käyttöä varten selvitys on laadittu (42 §:n 1 momentti).

Turvallisuusselvityslain 1.1.2018 voimaan tulleen muutoksen myötä henkilön ulkomaansidonnaisuuksia koskeva selvitys voidaan osana henkilöturvallisuusselvitystä laatia henkilöstä, jota ollaan valitsemassa valtion turvallisuuden ja muiden kansallisten etujen suojan kannalta keskeisiin virkoihin ja tehtäviin. Ulkomaansidonnaisuudet voidaan selvittää myös henkilöistä, joita ollaan valitsemassa laissa määriteltyihin valtionhallinnon turvallisuusalan tehtäviin tähtäävään koulutukseen tai koulutukseen, jonka tarkoituksena on valmentaa henkilöitä ulkoasiainhallinnon tehtäviin.

Selvityksen kohteen on annettava turvallisuusselvityslain mukaan toimivaltaiselle viranomaiselle tiedot ulkomaansidonnaisuuksistaan ja niiden muutoksista. Toimivaltainen viranomainen voi tarkastaa tietoja käytettävissä olevista rekistereistä, minkä lisäksi tietoja voidaan hankkia myös ulkomaan viranomaiselta tai kansainväliseltä toimielimeltä laissa säädetyin edellytyksin. Toimivaltaisen viranomaisen on selvityksen kohteen ulkomaansidonnaisuuksien merkitystä selvityksen lopputulosta harkitessaan otettava lain 11 §:n mukaan erityisesti huomioon 1) ulkomaansidonnaisuuksien merkitys selvityksen perusteena olevan tehtävän kannalta; 2) ulkomaansidonnaisuuksien luonne, kesto ja jatkuvuus; 3) sen todennäköisyys, että ulkomaansidonnaisuus altistaa selvityksen kohteen hyväksikäytölle, painostukselle, lahjomiselle tai muulle epäasialliselle vaikuttamiselle; 4) sen todennäköisyys, että ulkomaansidonnaisuus muulla kuin 3 kohdassa tarkoitettulla tavalla on omiaan vaarantamaan selvityksen kohteen mahdollisuuksia ja kykyä huolehtia selvityksen perusteena olevaan tehtävään kuuluvista velvollisuuksista riippumattomasti ja muutoinkin luotettavasti.

Valiokunnan mietintö PuVM 7/2018 vp

Puolustusvaliokunta antoi hallintovaliokunnalle lausunnon turvallisuus selvityslain muutoksesta (PuVL 7/2017 vp). Valiokunta totesi lausunnossaan, että viranomaisilla ei useinkaan ole mahdollisuuksia selvittää luotettavasti henkilöiden voimassa olevia ulkomaan kansalaisuuksia. Ulkomaansidonnaisuuksien selvittämisessä yksi keskeinen ongelma on se, että turvallisuus selvityksen perusteena olevat ulkomaansidonnaisuuksia koskevat tiedot tulevat pääosin — rekisteritietojen lisäksi — selvityksen kohteelta itseltään. Tieto monikansalaisuudesta voi tulla esiin kysyttäessä sitä henkilöltä haastattelussa, mutta se voi jäädä myös kokonaan piiloon. Myöskään tieto Suomen kansalaisen saamasta toisesta kansalaisuudesta ei välity väestötietojärjestelmään, ellei henkilö sitä itse ilmoita. Eri valtioiden viranomaisten välillä ei ole automaattista tietojenvaihtoa kansalaisuusasioissa.

Valiokunta toteaa, että ulkomaansidonnaisuuksia ja niiden arviointia on kuvattu tarkemmin oikeusministeriön yhteydessä toimivan arviointikriteerilautakunnan tulkintasuosituksessa, johon myös hallituksen esityksessä viitataan (s. 10). Arviointikriteerilautakunnan toiminnasta säädetään turvallisuus selvityslain 12 §:ssä.

Perustuslakivaliokunnan huomioita esityksestä

Perustuslakivaliokunta toteaa lausunnossaan, että lakiehdotusten tavoitteena on ennakolta estää muun muassa valtion turvallisuuteen, yleiseen turvallisuuteen, Suomen kansainvälisiin suhteisiin ja palvelusturvallisuuteen kohdistuvia uhkia. Esityksen perusteluissa viitataan sotilasviran erityiseen luonteeseen kansallisen turvallisuuden takaajana sekä siihen, että sotilasvirassa toimivat pääsevät tehtävissään kansallisen turvallisuuden kannalta kriittisiin tietoihin ja voivat toimillaan aiheuttaa vahinkoa kansalliselle turvallisuudelle. Perustuslakivaliokunnan mielestä sääntelylle on osoitettavissa perusoikeusjärjestelmän kannalta hyväksyttäviä perusteita. Sääntelyn oikeasuhtaisuuden kannalta merkityksellistä on, ettei pelkkä kaksoiskansalaisuus ole esteenä virkaan nimittämiseksi tai koulutukseen ottamiselle. Esteen muodostaisi vain sellainen toisen valtion kansalaisuus, joka voi vaarantaa valtion turvallisuutta, yleistä turvallisuutta, maanpuolustusta tai Suomen kansainvälisiä suhteita taikka palvelusturvallisuutta.

Perustuslakivaliokunta kiinnittää lausunnossaan huomiota siihen, ettei ehdotuksessa ole tehty selkoa esimerkiksi siitä, miksei vastikään voimaantullutta valtion virkamieslain sääntelyä ulkomaansidonnaisuuksien huomioon ottamisesta pidetä riittävänä. Lisäksi toisen valtion kansalaisuuden mainitseminen sääntelyssä erikseen vaikuttaa tarpeettomalta ottaen huomioon, että säännöksessä mainitussa turvallisuus selvityslain tarkoitetu ulkomaansidonnaisuus kattaa myös henkilön nykyiset ja aikaisemmat kansalaisuudet. Ehdotettu sääntely on kokonaisuutena arvioiden perustuslakivaliokunnan mielestä kuitenkin oikeasuhtaisuusvaatimuksen kannalta hyväksyttävää. Arviossa vailla merkitystä ei ole sekään, että sotilasvirkoihin ja niihin johtavaan koulutukseen kohdistuvana sääntely on varsin rajattua. Kyse on sellaisista viroista, joihin voidaan valtion virkamieslain 7 §:n mukaan nimittää vain Suomen kansalainen ja joihin johtavaan koulutukseen on myös voitu asettaa kansalaisuusvaatimus.

Puolustusvaliokunnan puolustusministeriöltä saaman lausunnon vastineen mukaan virkamies- ja turvallisuus selvityslainsäädännön kehittäminen ulkomaansidonnaisuuksien osalta on ollut perusteltua ja tukenut samoja tavoitteita, joihin nyt käsittelyssä olevassa esityksessä pyritään. Kansallisten etujen suojaaminen edellyttää erilaisia lainsäädäntötoimenpiteitä, jotka täydentävät toi-

Valiokunnan mietintö PuVM 7/2018 vp

siaan. Tarkoituksena ei ole, että turvallisuusselvityslainsäädännön mukaisesta ulkomaansidonnaisuuksien selvittämisestä luovutaan. Tietopohja ulkomaansidonnaisuuksista saadaan turvallisuusselvitysmenettelyn kautta. On myös tärkeää, että ulkomaansidonnaisuuksia seurataan turvallisuusselvityksen voimassaoloaikana.

Ministeriön vastineessa todetaan lisäksi, että lainsäädännössä on jo nykyisin kaikkia valtion virkamiehiä koskevien edellytysten lisäksi turvallisuusnäkökohtiin perustuvia lisävaatimuksia, jotka koskevat nimenomaisesti Puolustusvoimien ja Rajavartiolaitoksen palvelukseen otettavia henkilöitä. Puolustusvoimien virkaan nimitettävältä vaaditaan tehtävien edellyttämää luotettavuutta. Rajavartiolaitoksen virkaan nimitettävän tulee olla elämäntavoiltaan nuhteeton ja luotettava. Upseerin virkaan johtaviin opintoihin ja rajavartijan peruskurssille otettavalta henkilöltä vaaditaan, että hän on Puolustusvoimien tai Rajavartiolaitoksen tehtävissä edellytettävällä tavalla nuhteeton ja että hänellä ei ole sellaisia sidonnaisuuksia, jotka vaarantavat tehtävien asianmukaista ja riippumatonta hoitamista, ja että hän on muutenkin luotettava.

Perustuslakivaliokunta huomauttaa lausunnossaan myös, että sääntelyn täsmällisyyden kannalta ehdotetun sääntelyn ja esityksen perustelujen valossa jää jossakin määrin epäselväksi, millaiset ulkomaansidonnaisuudet voivat vaarantaa ehdotetuissa säännöksissä mainittuja *yleistä turvallisuutta*, *Suomen kansainvälisiä suhteita* tai *palvelusturvallisuutta*. Puolustusvaliokunnan olisi sääntelyn soveltamiskäytännön ennustettavuuden ja yhdenmukaisuuden edistämiseksi syytä selvittää mietinnössään ilmaisujen sisältöä ja niiden merkitystä kelpoisuusarvioinnin kannalta.

Puolustusministeriön lausuntovastineessa todetaan tältä osin, että erilaisilla ulkomaansidonnaisuuksilla on oma merkityksensä ja painoarvonsa. Näin ollen ei ole etukäteen mahdollista tyhjentävästi määritellä, millaiset ulkomaansidonnaisuudet vaarantavat suojeltavia etuja. Henkilöön voidaan esimerkiksi kohdistaa painostamista monella eri tavalla tai kansalaisuuksien merkitys voi vaihdella valtioiden lainsäädännön, turvallisuustilanteen ja demokraattisuuden mukaan. Olennaista on, altistavatko ulkomaansidonnaisuudet epäasialliselle vaikuttamiselle tai vaikuttavatko ne kykyyn hoitaa tehtävän velvoitteet asianmukaisesti.

Yleisen turvallisuuden käsite on säännöksessä mukana, koska Rajavartiolaitoksessa on lakisääteisiä yleisen turvallisuuden tehtäviä (rajaturvallisuustehtäviä ja tiettyjä poliisitehtäviä) ja Puolustusvoimat antaa yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämisessä virka-apua poliisille ja rajaturvallisuustehtävissä Rajavartiolaitokselle. Lisäksi kelpoisuusedellytysten on oltava samat kaikissa sotilasviroissa.

Suomen kansainvälisiä suhteita koskien on tarkoitus suojata Suomen kansainvälisten kumppanien (muut valtiot, EU, NATO) Suomelle luovuttamaa salassa pidettävää tietoa eli estää oikeudeton pääsy näihin. Suomi on sitoutunut valtiosopimuksin suojaamaan keskeisten kansainvälisten kumppanien salassa pidettävää tietoa. Suomen kansainvälisen luottamuksen kannalta on keskeistä, ettei Suomelle luovutettua salassa pidettävää tietoa päädy riittämättömien turvatoimien takia oikeudettomasti muille toimijoille, kuten toisille valtioille. *Palvelusturvallisuus* on säännöksessä mukana, koska on tarpeen estää vaikuttamisyrityksiä Puolustusvoimien tai Rajavartiolaitoksen operatiiviseen, fyysiseen turvallisuuteen.

Valiokunnan mietintö PuVM 7/2018 vp

Edellä todettuun viitaten puolustusvaliokunta toteaa, että esitetylle sääntelylle on esityksessä ja valiokunnalle annetussa vastineessa annettu asianmukaiset perusteet. Valiokunta ei näe tarpeen tarkentaa tai täsmentää sääntelyä tältä osin.

Muuta

Hallituksen esityksen mukaan lakiehdotuksiin ei ehdoteta sisällytettäväksi sääntelyä seuraamuksista, jos henkilö esimerkiksi valintamenettelyn aikana antaa Puolustusvoimille tai vastaavasti Rajavartiolaitokselle tietoisesti puutteellisia tai virheellisiä tietoja ulkomaansidonnaisuuksistaan, kuten kansalaisuudestaan, taikka salaa toisen tai useamman muun kuin Suomen kansalaisuuden. Hallituksen esityksen mukaan tällainen asia on ratkaistava virkamiesoikeudellisten säännösten nojalla, kuten nykyisinkin. Puolustusvaliokunta pitää valittua näkökulmaa sinänsä perusteltuna, joskaan ei täysin ongelmattomana mallina. Hallintovaliokunta toteaa lausunnossaan pitävänsä välttämättömänä sitä, että muutosten vaikutuksia seurataan ja arvioidaan erityisesti siitä näkökulmasta, onko puutteellisten tai väärin tietojen antamisen seuraamuksista tarpeen säätää nykyistä tarkemmin. Puolustusvaliokunta yhtyy hallintovaliokunnan näkemykseen seurannan tarpeellisuudesta.

Yhteenveto

Valiokunta toteaa, että sotilaallisissa tehtävissä toimiminen voi aiheuttaa vakavia lojaliteetti- ja eturistiriitaongelmia sellaisen henkilön kohdalla, joka omaa vahvat siteet kahteen eri valtioon. Lisäksi joissain valtioissa lainsäädäntö voi velvoittaa kansalaisia toimimaan tietyllä tavalla kansallisen edun nimissä ulkomailla oleskellessaan riippumatta toisen valtion kansalaisuudesta. Kaksoiskansalainen voi joutua tilanteeseen, jossa hänen toisessa kotimaassaan ei hyväksytä kaksoiskansalaisuutta, eikä Suomen kansalaisuuden tuomille velvoitteille ja oikeuksille anneta merkitystä, vaan yksilöön voidaan kohdistaa jopa rangaistuksia, jollei hän toimi toisen kansalaisuuden tuomien velvoitteiden mukaisesti. Valiokunnan näkemyksen mukaan kyse on lopulta valtioiden välisestä eturistiriidasta eikä yksittäisen henkilön luotettavuuteen liittyvästä asiasta tai sen kyseenalaistamisesta.

Valiokunta toteaa, etteivät kansalaisuutta koskevat tiedot ole Maanpuolustuskorkeakouluun haikuduttaessa tai sotilasvirkaan nimittämisessä painoarvoltaan aina samanlaisia. Luotettavuuden arvioinnissa on keskeistä se, altistaako ulkomaansidonnaisuus epäasialliselle vaikuttamiselle. Valiokunta korostaa, ettei minkään tietyn maan kansalaisuus saa johtaa hakijan epäasialliseen syrjimiseen: yhdenvertaisuus ja syrjimättömyys ovat keskeisiä oikeusvaltion tunnusmerkkejä. Valiokunta korostaa, että toisen valtion kansalaisuuden merkitystä on arvioitava samojen turvallisuuteen ja luotettavuuteen liittyvien kriteerien perusteella kuin henkilön muitakin ulkomaansidonnaisuuksia.

Sotilasvirassa toimivat henkilöt ovat kansallisen turvallisuuden ja maanpuolustuksen kannalta erittäin keskeisissä tehtävissä. Tämä huomioon ottaen on selvää, että näiden henkilöiden soveltuvuuden tehtäviinsä on oltava perusteellisesti arvioitua. Nyt käsillä olevat lainmuutokset mahdollistavat valiokunnan mielestä aiempaa paremmin kokonaisvaltaisen soveltuvuusarvion tekemisen.

Valiokunnan mietintö PuVM 7/2018 vp

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Puolustusvaliokunnan päätösehdotus:

Eduskunta hyväksyy muuttamattomana hallituksen esitykseen HE 252/2018 vp sisältyvät 1.—3. lakiehdotuksen.

Helsingissä 22.2.2019

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

varapuheenjohtaja Mika Kari sd
jäsen Timo Heinonen kok
jäsen Seppo Kääriäinen kesk
jäsen Krista Mikkonen vihr
jäsen Markus Mustajärvi vas
jäsen Lea Mäkipää sin
jäsen Sirpa Paatero sd
jäsen Markku Pakkanen kesk
jäsen Jaana Pelkonen kok
jäsen Mika Raatikainen ps
jäsen Jari Ronkainen ps
jäsen Mikko Savola kesk
varajäsen Eero Reijonen kesk

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Heikki Savola